

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	1070
Land:	Somalia
Kilde:	Landinfo
Titel:	Respons. Etiopia/Djibouti/Somalia: Klan, språk og andre forhold for etniske somaliere i Dire Dawa
Udgivet:	30. april 2024
Optaget på baggrundsmaterialet:	29. maj 2024

Etiopia/Djibouti/Somalia: Klan, språk og andre forhold for etniske somaliere i Dire Dawa

- Befolkningsgrupper, religion og relasjoner
- Klan
- Bånd til Djibouti
- Registrering og ID-dokumenter
- Språk

Innledning

Denne responsen omhandler klan og andre forhold for etniske somaliere i Dire Dawa i Etiopia. «Etnisk somalisk» refererer her til den somaliske folkegruppen, bundet sammen gjennom slektskap, språk og kultur. Etniske somaliere er tradisjonelt hjemmehørende ikke bare i Somalia, men også i nabolandene Etiopia, Djibouti og Kenya. Dire Dawa utgjør et administrativt område som i tillegg til Dire Dawa by, også dekker omkringliggende rurale områder. Denne responsen omhandler først og fremst forhold i byen.

Responsen fokuserer på forhold av relevans for norsk utlendingsforvaltning, og baserer seg i stor grad på informasjon fra lokale kilder som Landinfo møtte i Dire Dawa i november 2023. Kildene er anonymiserte av hensyn til deres arbeids-situasjon.

Dire Dawa

Dire Dawa er den nest største byen i Etiopia. Byen ble grunnlag rundt 1900, i forbindelse med anleggelsen av jernbanelinjen mellom Addis Abeba og Djibouti, og er også i dag et viktig knutepunkt for handel, transport og migrasjon.

Dire Dawa er et såkalt selvstyrt administrasjonsområde (i likhet med Addis Abeba), inneklemmt mellom Oromia i sør og Somali-regionen i nord. Området har et areal på litt over 1200 km², men kun to prosent er urbant (UN Habitat 2008, s. 4; Jemal 2023, s. 9). Den urbane delen (heretter omtalt som Dire Dawa by)

grenser til Sitti-sonen i Somali-regionen, og deles i to av den sesongbaserte elven Dechatu (se Google Earth).

Rundt en halv million personer bor i Dire Dawa-området, hvorav to tredeler i byen (Jemal 2023, s. 9).¹ Flertallet av den urbane befolkningen lever av handel (UN Habitat 2008, s. 4). I rurale deler er husdyrhold og jordbruk de viktigste leveveiene. Folk holder kyr, sauer, geiter, og/eller kameler, og dyrker blant annet sorghum, mais, frukt, kaffe og/eller khat (Rift Valley Institute 2018, s. 12).

Dire Dawa har en flyplass med forbindelser til Addis Abeba og Djibouti.

Befolkningsgrupper, religion og relasjoner

Befolkningen i Dire Dawa gjenspeiler områdets beliggenhet mellom Oromia og Somali-regionen ved at etniske oromoer og somaliere utgjør flertallet.² I rurale deler av Dire Dawa utgjør oromoer cirka tre firedeler og somaliere én firedel av befolkningen (Dire Dawa City Administration 2024; Rift Valley Institute 2018, s. 10). I Dire Dawa by utgjør oromoer og somaliere cirka én tredel hver, mens resten i hovedsak er amharer.³ Det finnes også etniske grupper fra andre deler av Etiopia i byen, samt familier med bakgrunn fra Jemen, av kilde A omtalt som «arabere» (møte i Dire Dawa 2023).

Rurale deler av Dire Dawa er nærmest 100 prosent muslimsk, men cirka 40 prosent av befolkningen i Dire Dawa by er kristne (Rift Valley Institute 2018, s. 10). Det finnes følgelig både moskeer og kirker i byen. De ulike etniske gruppene assosieres med ulike religioner. Amharer anses som kristne, mens oromoer og somaliere er muslimske, men byen har også muslimske amharer og kristne oromoer (Jemal 2023, s. 13-14).

Issa-klanen dominerer blant etniske somaliere

Landinfo møtte representanter for ulike klaner i Dire Dawa by i 2023. Disse var samstemte i at det store flertallet av etniske somaliere i Dire Dawa, tilhører Dir-klanen Issa,⁴ men at det også lever medlemmer av andre klaner i byen. Kildene trakk frem Gurgure som den nest største klanen i området. Gurgure har somalisk avstamning (også Dir), men prater oromo (Rift Valley Institute 2018, s. 10).

¹ UN Habitat (2008, s. 4) oppgir cirka 380 000 innbyggere, hvorav tre firedeler bor urbant. Rift Valley Institute (2018, s. 10) oppgir 340 000 innbyggere, hvorav to tredeler bor urbant.

² Etiopia er en føderasjon bestående av etnisk baserte delstater. Oromia domineres av oromoer, mens Somali-regionen domineres av etniske somaliere.

³ Rift Valley Institute (2018, s. 10) skriver at befolkningen i Dire Dawa by består av 33 prosent oromoer, 30 prosent amharer, 24 prosent somaliere og 7 prosent Gurgure, i tillegg til folk fra andre deler av Etiopia.

⁴ Issa-klanen sitt tradisjonelle hjemområde dekker også Sitti-sonen i Etiopia,⁴ samt sørlige deler av Djibouti og Awdal-regionen i Somalia (Feyissa & Hoehne 2015, s. 85; Landinfo 2024)

Videre trakk kildene frem at det er en del Ogaden-klanmedlemmer i Dire Dawa by.⁵ Landinfo møtte også representanter fra klanene Dulbahante og Gadabursi. Andre klaner er ifølge kilde J (e-post 2023) «sjeldne» i Dire Dawa.

Kilde A uttalte at det finnes noen medlemmer av lavstatusgrupper i Dire Dawa, av kilden referert til som «gabooye» (se også Landinfo 2016). Kilden ble forundret over spørsmål om i hvilken grad etniske somaliere fra ulike klaner gifter seg med medlemmer fra lavstatusgrupper, og svarte at slike ekteskap på ingen måter er vanlige. Kilden understrekte at gruppene har svært lav status i det somaliske samfunnet, at andre etniske somaliere ser ned på («despise») dem og at de derfor i liten grad omgås. Dette er i tråd med informasjon fra andre kilder Landinfo har møtt i Somalia og nabolandene opp gjennom årene.

Forholdet mellom ulike etniske grupper

Kildene Landinfo møtte i Dire Dawa i 2023, understrekte at Dire Dawa er en kosmopolitisk by preget av fredelige relasjoner og toleranse mellom etniske grupper og religioner. Kilde J (e-post 2023) viste til at somaliere, oromoer og amharer deler makten i byen. Ulike nabolag i byen domineres riktignok av ulike grupper (se også Rift Valley Institute 2018, s. 37), men det finnes også «blandede» områder, hvor medlemmer av ulike etniske grupper bor side om side.

I flere av møtene understrekte likevel de etnisk somaliske kildene at Dire Dawa egentlig er «somalisk». Dette reflekterer at både oromoer og etniske somaliere gjør krav på Dire Dawa (Rift Valley Institute 2018, s. 11). Dire Dawa ble utnevnt som selvstyrt administrasjonsområde i 2004 fordi gruppene ønsket at området skulle være del av henholdsvis Oromia og Somali-regionen. (Jemal 2023, s. 9). Det ble da også bestemt at byen skulle styres basert på en etnisk kvote, hvor oromoer og somaliere fikk like mye makt (40:40), men også amharer og andre etniske grupper fikk makt (:20). Maktfordelingen er imidlertid fortsatt gjenstand for disputt, og både somaliere og oromoer oppfordrer sine folk til å migrere til Dire Dawa by for å styrke sitt krav på byen (Jemal 2023, s. 19; Rift Valley Institute 2018, s. 29).

I 2017 og 2018 ble rundt én million mennesker fordrevet av væpnet konflikt ulike steder langs grensen mellom Oromia og Somali-regionen (se for eksempel OCHA 2018). Kildene Landinfo møtte i 2023, la vekt på at Dire Dawa ikke er berørt av slik vold eller fordrivelse. Ifølge kildene fantes ingen bosetninger for internt fordrevne i Dire Dawa. Dette underbygges av IOMs Displacement Tracking Matrix (DTM), som blant annet oppdaterer et interaktivt kart over internt fordrevne i Etiopia. Kartet viser mange internt fordrevne i Oromia og Somali-regionen, men ingen i selve Dire Dawa-området (se IOM 2023). Alle kildene vi møtte i Dire

⁵ Ogaden-klanen dominerer store deler av Somali-regionen i Etiopia, men er også hjemmehørende i deler av Sør-Somalia og nordlige deler av Kenya. Gadabursi-klanen er hjemmehørende i Etiopia, Djibouti og nordvestlige Somalia, mens Dulbahante-klanen er hjemmehørende i Etiopia og nordlige Somalia (se klankart for eksempel i SEM 2017, s. 27-28).

Dawa, beskrev byen som fredelig og trygg.⁶ Kilde A, en ung kvinne, viste til at det var uproblematisk å bevege seg rundt i byen alene, selv om kvelden.

Ekteskap på tvers av etnisitet og religion

På spørsmål om ekteskap på tvers av etnisitet og/eller religion, forklarte kilde B (møte i Dire Dawa, 2023) og kilde J (e-post 2023) at ekteskap mellom oromoer og etniske somaliere er utbredt, men at det ikke er vanlig med ekteskap mellom amharer og etniske somaliere. Kildene, selv etniske somaliere, begrunnet dette med at amharer er kristne. Oromoer inkluderer både kristne og muslimer, men i Dire Dawa er det ifølge kilde B først og fremst muslimer. Ifølge kilde B finnes det imidlertid «noen» kristne oromoer i Dire Dawa by, hvorav enkelte er gift med amharer. Kilden understrekte i denne sammenheng at barn arver fars etnisitet.

Migranter

Dire Dawa by er transittdestinasjon for migranter fra ulike deler av Etiopia på vei til Djibouti og/eller golfstatene (Rift Valley Institute 2018, s. 43; UN Habitat 2008, s. 4; Dire Dawa University 2021). Også personer fra Dire Dawa migrerer til Djibouti og/eller golfstatene.

Dire Dawa by er også endelig destinasjon for økonomiske migranter fra ulike deler av Etiopia, som kommer for å jobbe, gjøre forretninger eller investere i eiendom (Jemal 2023, s. 10; Rift Valley Institute 2018, s. 16). Sistnevnte gjelder særlig Issa-klanmedlemmer fra Somali-regionen i Etiopia og, som nevnt under, fra Djibouti (Rift Valley Institute 2018, s. 27).

Andre migranter kommer til Dire Dawa på grunn av helsetilbudet i byen eller for å studere. Helsemigranter inkluderer etniske somaliere fra nabolandene, herunder fra Mogadishu i Sør-Somalia, men det er uklart hvor utbredt fenomenet er (Rift Valley Institute 2018, s. 14 og 23). Universitetet i Dire Dawa har over 20 000 studenter (Dire Dawa University 2021). Ifølge kilde B (møte i Dire Dawa, 2023) kommer flere av studentene fra Somalia, herunder Mogadishu, Hargeisa, Borama og Garowe.

Dire Dawa tiltrekker seg også sesongbaserte migranter, som oppholder seg i byen deler av året. Mest fremtredende er etniske somaliere fra Djibouti, som tilbringer sommeren i Dire Dawa (nærmere omtalt under).

Kilde C, lederen for et kebele-kontor, med ansvar for å holde oversikt over fastboende og innflyttere (møte i Dire Dawa, 2023), delte migrantene i Dire Dawa by inn i tre kategorier: 1) personer som bor på hotell mens de gjør forretninger, 2) personer som bor hos slektninger, og 3) «tiggere» som lever på gaten. Sistnevnte risikerer ifølge kilden å bli pågrepet og uttransportert dersom de oppholder

⁶ Dette var også Landinfos inntrykk under vårt opphold i byen.

seg i byen over lang tid. Migrantene som blir værende i byen over tid, faller følgelig etter Landinfos forståelse i stor grad inn under kategori 2.

På spørsmål om i hvilken grad personer fra Sør-Somalia har slått seg ned i Dire Dawa, viste kilde A (e-post 2023) til at det er «noen», herunder personer som flyktet på 1990-tallet, men «ikke mange». De andre lokale kildene Landinfo møtte i Dire Dawa, ga uttrykk for det samme, uten å tallfeste dette. Kilde F forklarte at det finnes etniske somaliere fra alle de somaliske områdene på Afrikas horn i Dire Dawa, herunder fra Sør-Somalia, fordi «alle» klaner har sine kontaktpunkter i byen. Mange er ifølge kilden kun på gjennomreise, men noen slår seg ned. Som omtalt under, var alle kildene Landinfo møtte i Dire Dawa, enige om at det er «lett» for etniske somaliere å skaffe etiopiske ID-dokumenter og dermed tilgang til offentlige tjenester i Dire Dawa på lik linje med etiopiske borgere.

Gatebilde fra Dire Dawa

Foto: Bjørn R. Claussen

Betydning av klan blant etniske somaliere i Dire Dawa

Alle kildene vi møtte i Dire Dawa i 2023, vektla at klan spiller en viktig rolle blant etniske somaliere i området, inkludert i byen, både som konfliktløsningsmekanisme og sosioøkonomisk ressurs ved behov. Kildene viste til at alle klanene i området har eldre/ledere som klanmedlemmer kan henvende seg til for konflikt-håndtering eller bistand. Kilde B, en Issa-leder, beskrev at han «hele tiden» kontaktes av Issa-klanmedlemmer med ulike problemer. Kilde J (e-post 2023) uttalte at klanens eldre/ledere også håndterer konflikter mellom etniske somaliere og oromoer, da sistnevnte har et tilsvarende system med tradisjonelle ledere/eldre i Dire Dawa (se også Rift Valley Institute 2018, s. 37).

Rift Valley Institute (2018, s. 26) poengterer at klanen fungerer som en redistribueringsmekanisme ved at medlemmer deler inntekt og ressurser. Kilden beskriver at etniske somaliere i Dire Dawa derfor kan klare seg uten egen inntekt og at pengeoverføringer mellom slektninger, også på tvers av landegrenser, er utbredt. Alle de lokale kildene Landinfo møtte i Dire Dawa i 2023, underbygget dette, og forklarte at det er sterke sosioøkonomiske bånd mellom klanmedlemmer på tvers av landegrenser. Mange av kildene fortalte at de selv overførte penger til slektninger i Nord-Somalia, som de aldri hadde møtt. Noen mottok også penger fra slektninger i Europa.

Som nevnt under, kan klantilhørighet også fungere også som en identifiseringsmåte, blant annet ved registrering og søknad om ID-dokumenter.

Kilde A og kilde D (møte i Dire Dawa, 2023), selv født og oppvokst i Dire Dawa, understrekte at «alle» etniske somaliere i Dire Dawa lærer klanrekken sin som barn. Kilde D ramset opp egen klanrekke på 15 ledd. På spørsmål om hvem som lærer barna klanrekken, svarte kildene at det kan variere, men at det ofte er mormor. Både kilde A og D uttrykte stor forundring over spørsmål om hvorvidt en etnisk somalier ikke skulle kjenne ektefellens klantilhørighet. Ingen av kildene hadde hørt om noe slikt. Kildene understrekte at dette undersøkes før ekteskap, noe også ektefellens familiemedlemmer er godt kjent med. Kildene poengterte at barn ofte lærer klanrekken sin, som følger far, av mormor.

Sterke bånd til Djibouti («ett folk»)

Kildene vi møtte i Dire Dawa i 2023, var samstemte i at det er tette sosioøkonomiske bånd mellom etniske somaliere, i Dire Dawa og nabolandene, særlig mellom Issa-klanmedlemmer i Dire Dawa og Djibouti. Mange etniske somaliere i Dire Dawa har ifølge kildene familie i Djibouti, som de har tett kontakt med. Kilde B og kilde F påpekte at «mange» prominente forretningsfolk, myndighetspersoner og offiserer i Djibouti, herunder presidenten Ismael Omar Guelleh, er født, oppvokst og/eller utdannet i Dire Dawa og har familie i området. Kilde G og H, etniske somaliere fra Djibouti (møter i Djibouti 2023), uttalte at «de fleste» etniske somaliere i Djibouti har familie i Dire Dawa og/eller Nordvest-Somalia, og at det er vanlig at familiemedlemmer besøkes på tvers av landegrensene.⁷

Mange djiboutiere tilbringer sommermånedene (mai, juni, juli og/eller august) i Dire Dawa (Rift Valley Institute 2018, s. 27). Kilde G og H (møter i Djibouti, 2023) forklarte at det på denne tiden er nesten uutholdelig varmt i Djibouti, og at

⁷ Kilde H hadde selv nettopp tilbrakt to måneder hos familie i Borama, en av de største byene i Nordvest-Somalia. Byen ligger i Awdal-regionen, bare noen kilometer fra grensen til Etiopia (Landinfo 2024).

skolene er stengt.⁸ Det er uklart hvor mange djiboutiere dette gjelder, men fenomenet fikk internasjonal oppmerksomhet i 2018, da djiboutiske myndigheter evakuerte rundt 2000 borgere med fly.⁹

Djiboutiere som tilbringer sommeren i Dire Dawa, bor ifølge de lokale kildene Landinfo møtte i 2023, gjerne hos familie eller slektninger, men noen leier eller eier bolig. Rift Valley Institute (2018, s. 27) påpeker at djiboutiere investerer i eiendom i Dire Dawa, blant annet ved å bygge sommerhus, som de leier ut når de ikke selv bruker huset. Ifølge Rift Valley Institute kjøper de eiendom og bygger hus ikke som djiboutiske borgere, men ved å utgi seg som etiopiske borgere fra Somali-regionen.

Kildene er samstemte i at djiboutiere ikke trenger visum for å reise til Etiopia, noe som for øvrig også fremgikk av informasjonsbrosjyren fra Ethiopian Airlines på flyet Landinfo tok fra Addis Abeba til Dire Dawa (se også Immigration and Citizenship Services 2024). Etiopiere må på sin side formelt sett ha visum for å reise til Djibouti. Kildene Landinfo møtte i Dire Dawa i 2023, var imidlertid samstemte i at det ikke nødvendigvis er slik i praksis. Kilde A sa at Issa-klanmedlemmer kan reise til Djibouti uten visum fordi klanen har makten på begge sider av grensen (se også Feyissa & Hoehne 2015, s. 89), selv om de «lett» kan få visum ved Djiboutis konsulat i Dire Dawa. Også kilde D viste til dette, men understrekte at også Gadabursi-klanmedlemmer og andre etniske somaliere med sosiale forbindelser i Djibouti, kan reise til Djibouti uten visum.

Kilde F (e-poster 2023) oppsummerte ovennevnte tydelig, ved å understreke at etniske somaliere i Djibouti og Dire Dawa er knyttet sammen gjennom familie og klantilhørighet og derfor utgjør «ett folk».

Registrering og ID-dokumenter

Landinfo besøkte et kebelekantor under besøket i Dire Dawa i 2023, hvor vi pratet med lederen for kontoret (kilde C), en etnisk somalier. Kebele er den laveste administrative enheten i Etiopia. I Dire Dawa tilsvarer kebelen et gitt nabolag. Ifølge kilde J ledes det enkelte kebelekantoret typisk av en representant for den

⁸ Kilde G viste til at mange djiboutiere også tilbringer sommeren i Harar-området i Etiopia eller i Vesten.

⁹ Shaban (2019) viser til at Djibouti evakuerte 1700 borgere, mens International Crisis Group (2018) viser til 2700. Evakueringen fant sted fordi Dire Dawa ble rammet av væpnet konflikt sommeren 2018, etter at daværende regionalpresident i Somali-regionen, Abdi Mohamed Omar, sendte den regionale sikkerhetsstyrken Liyu Police (se Landinfo 2016a) inn i området (Solomon 2018). Føderale sikkerhetsstyrker intervenerte i august 2018, hvorpå Abdi Mohamed Omar ble avsatt og senere arrestert (Landinfo 2018, s. 1). Ifølge International Crisis Group (2018) ble minst ni personer drept i Dire Dawa, herunder seks djiboutiske borgere.

dominerende etniske gruppen i nabolaget, mens nestlederen representerer en annen etnisk gruppe i nabolaget.¹⁰

Kebelekantoret har ulike oppgaver, herunder å holde oversikt over hvem som bor i kebelen/nabolaget og utstede ID-kort til innbyggere over 18 år (Landinfo 2020, s. 17-18). Alle som bor i kebelen, registreres på husnummer.¹¹ Kilde C forklarte at det er planer om digitalisering, men at registrene i Dire Dawa fortsatt er manuelle ved at hvert husnummer har en fysisk familiebok på kebelekantoret, hvor husstandens medlemmer er registrert. Dette innebærer at registrene i de ulike kebelekantorene ikke er bundet sammen. Hvert kebelekantor har følgelig kun innsikt i eget register, og opplysninger må leites frem fysisk ved behov.¹²

Innflyttere til Dire Dawa registreres ifølge kilde C ved at de møter på kebelekantoret sammen med lederen for husholdningen de flytter inn i eller leier hos. På spørsmål om innflyttere må fremvise ID-dokumentasjon ved registrering, forklarte kilde C at det er mulig å identifisere seg gjennom klan. Også kilde A sa at det er mulig å leie bolig i Dire Dawa uten selv å ha ID-kort. Dette er i tråd med informasjon vi fikk under en reise til Somali-regionen i Etiopia i april 2016, hvor lokale kilder var samstemte i at personer i rurale deler av regionen ikke nødvendigvis har ID-dokumenter, men ved behov kan identifisere seg gjennom klanrekke og/eller referanser (Landinfo 2017, s. 18). Personer som flytter fra en kebele til en annen i Etiopia, skal ifølge kilde C formelt sett fremlegge et referansebrev fra den gamle kebelen til den nye, men kilden uttrykte at dette ikke nødvendigvis praktiseres, noe som underbygges av at kilden ikke kunne vise til konkrete eksempler på slike brev. Ifølge kilde C fantes det ikke standardmal på slike brev.

På spørsmål om i hvilken grad personer oppholder seg i Dire Dawa over tid uten å være kebeleregistrert, forklarte kilde C at man må registrere seg i kebelen for å få tilgang til utdanning, helsetjenester og andre offentlige tjenester, og at dette utgjør et sterkt insentiv til å registrere seg. Kilden viste til at det finnes uregistrerte forretningsmenn som bor på hotell, samt «tiggere» som bor på gaten, men at kebelen har egne sikkerhetsfolk som holder øye med disse, pågriper dem for avhør hos politiet dersom de oppholder seg lenge i byen, og eventuelt uttransporterer dem. Kebelen hans hadde nylig transportert over 300 hjemløse ut av Dire Dawa.

Nasjonalt ID-kort (kebelekort)

Alle etiopiske borgere over 18 år er pålagt å søke kebelekantoret hvor de er registrert, om ID-kort (kebelekort), som også fungerer som etiopisk nasjonalitetsbevis. Kebelekortene i Dire Dawa by er fortsatt manuelle og bærer tittelen «Dire Dawa Administration Urban Dweller's ID Card». Kortet (se bilder under) er på

¹⁰ Nestlederen ved kebelekantoret som Landinfo besøkte, var oromo.

¹¹ Husene i Dire Dawa hadde synlige gule skilt med unike numre (egne observasjoner, 2023).

¹² Kebelekantor kan be om informasjon fra andre kebelekantor, men må sende et brev med anmodning, noe som ifølge kilde C er tidkrevende.

amharisk og engelsk, mørkegrønt utenpå, hvitt inni, og inneholder blant annet navn, fødselsdato og bilde.¹³ For etniske somaliere består navn av egennavn, fars navn og farfars navn, mens fødselsdato ifølge kilde C oppgis etter etiopisk kalender. Kortet er gyldig i opptil fem år, men må fornyes årlig på kebelekontoret. Dette gjøres gjennom egne felt i kortet, hvor kebelekontoret kan signere hvert år (se høyre bilde under).

Kebelekort fra Dire Dawa by (tomt spesimen):

Kildene vi møtte i Dire Dawa i 2023, var samstemte i at etniske somaliere kan skaffe kebelekort i Dire Dawa gjennom familie, klan eller andre forbindelser, uavhengig av om de er fra Etiopia eller ikke. Ifølge kilde F (e-poster 2023) er det «lett», særlig for Issa-klanmedlemmer fra Djibouti, å skaffe ID-kort i Dire Dawa (og omvendt). Også Rift Valley Institute (2018, s. 27) antyder dette, når de viser til at djiboutiere kjøper eiendom i Dire Dawa som etiopiske borgere, og at «ingen spør dem om det er sant eller ikke».

Søknad om etiopisk pass, dobbelt statsborgerskap og diasporakort

Det er mulig å søke om pass fra Immigration and Citizenship Services (ICS)¹⁴ i Dire Dawa. Landinfo besøkte ikke passkontoret selv, men pratet med kilder som hadde fått pass der (kilde A, møte i Dire Dawa, 2023; kilde J, e-post 2023).

Kilde A bekreftet tidligere tilgjengelig informasjon om at søkere må fremlegge kebelekort og fødselsattest ved søknad, som kan fremskaffes uten underlagsdokumenter gjennom referanser (Landinfo 2020, s. 13-14 og 21). Kilden forklarte at etiopiske myndigheter også ser hen til søkers språk/dialekt og at søkere kan få spørsmål om klan og bosted. Landinfo er ikke kjent med kvaliteten på slike vurderinger, men forstår det slik at de som jobber ved passkontoret i Dire Dawa,

¹³ Kortet inneholder også et felt for «nasjonalitet». På oppfølgingsspørsmål om dette, forklarte kilde A (e-post 2024) at det alltid står «etiopisk» i feltet. Kortet inneholder altså ikke noe felt for etnisitet. Ifølge kilde I (møte i Addis Abeba 2023) registreres etnisitet imidlertid i kebelens register. Kilden understrekte at etiopiere med blandet etnisk bakgrunn, kun kan registreres med én formell etnisitet (og ikke som «etiopier»). Denne kan iblant bli «tildelt» av den som registrerer.

¹⁴ ICS het tidligere Immigration Nationality and Vital Events Agency (INVEA).

ikke nødvendigvis er etniske somaliere, og følgelig ikke nødvendigvis behersker somali eller har inngående kunnskap om klan.

Kilde A viste til flere tilfeller hvor etniske somaliere fra naboland har søkt om og fått etiopisk pass i Dire Dawa. Også kilde I, en etiopisk jurist med inngående kjennskap til etiopisk forvaltning og statsborgerskapslovgivning (møte i Addis Abeba, 2023), mente at etniske somaliere fra nabolandene «lett» kan få etiopisk pass gjennom klanreferanser.

Kilde I understrekte at etiopiske myndigheter ikke har oversikt over i hvilken grad søkere allerede er borgere av andre land eller hvorvidt borgere erverver seg statsborgerskap i Somalia¹⁵ eller andre land. Følgelig finnes det etiopiere med dobbelt statsborgerskap, selv om etiopisk lovgivning forbyr dette.¹⁶

Språk og dialekter

Befolkningen i Dire Dawa er flerspråklig, og flerspråklighet er en del av hverdagen i byen (Rift Valley Institute 2018, s. 10). Landinfos opphold i byen og samtaler med kildene vi møtte, underbygget dette med tydelighet.

Kildene poengterte at innbyggerne har ulike morsmål, avhengig av etnisk gruppe. Etniske somaliere har somali som morsmål.¹⁷ Kilde A og B, begge etniske somaliere, understekte at det er tydelige dialektforskjeller på somali, og at Dire Dawa har en særegen dialekt, annerledes enn i andre somalitalende områder på Afrikas Horn.

Kildene viste videre til at alle i Dire Dawa lærer amharisk på skolen, og at amharisk fungerer som lingua franca i byen (se også Rift Valley Institute 2018, s. 24). Etniske somaliere fra Dire Dawa behersker ifølge kildene følgelig amharisk.

Noen etniske somaliere i Dire Dawa kan ifølge kildene også oromo, i tillegg til somalisk og amharisk, blant annet som følge av ekteskap mellom de to gruppene.

¹⁵ Enhver etnisk somalier kan få somalisk pass (Landinfo 2021, s. 3; 2022, s. 4).

¹⁶ Artikkel 20 i Etiopias statsborgerskapslov slår fast at «any Ethiopian who voluntarily acquires another nationality shall be deemed to have voluntarily renounced his Ethiopian nationality» (Federal Democratic Republic of Ethiopia 2003). Kilde I viste videre til at personer med etiopisk bakgrunn også kan skaffe Ethiopian Origin Card (også omtalt som «diasporakort»), som gir samme rettigheter til opphold, arbeid og eiendom som etiopisk statsborgerskap. Ifølge kilden skiller diasporakort seg fra regulært statsborgerskap først og fremst ved at innehavere ikke kan stemme eller jobbe innen politikk, politi og militæret i Etiopia.

¹⁷ Gurgure-klanen har som nevnt over oromo som morsmål.

Fransk

Kildene Landinfo møtte i Dire Dawa i 2023, vektla at det ikke er vanlig for personer fra Dire Dawa å lære fransk. Kilde E, en fransklærer, uttalte at det kun undervises i fransk på to skoler i byen, og kun som fremmedspråk for niende og tiende klasse (Comprehensive High School og Sabyan High School). Det eneste stedet voksne kan lære fransk i Dire Dawa, er Alliance éthio-française de Dire Daoua, et kultursenter som tilbyr franskkurs mot betaling. Senteret driver også en privat barnehage, hvor barna kan få introduksjonstimer i fransk som tilleggstjeneste.

Kilde D (møte i Dire Dawa, 2023), en etnisk somalier som tok franskkurs ved kultursenteret, mente at det først og fremst er personer med et konkret formål, som lærer fransk i Dire Dawa.

Ovennevnte står i sterk kontrast til Djibouti, hvor «alle» behersker fransk, siden det er skole- og forvaltningsspråk i landet. Dette kom tydelig frem under Landinfos reiser til Djibouti i 2017 og 2023, da alle de lokale vi møtte, inkludert drosjesjåfører, automatisk pratet fransk til oss. Ingen av de lokale vi møtte i Dire Dawa, gjorde dette.

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

Dire Dawa City Administration (2024). *People*. Dire Dawa: Dire Dawa City Administration. Tilgjengelig fra <https://diredawa.gov.et/en/city/people>.

Dire Dawa University (2021). *Dire Dawa University Background*. Tilgjengelig fra <https://www.ddu.edu.et/University/back>.

- Federal Democratic Republic of Ethiopia (2003). *Proclamation on Ethiopian Nationality, No. 378 of 2003*. Tilgjengelig fra <https://www.refworld.org/legal/legislation/natlegbod/2003/en/19350>.
- Feyissa, Dereje & Hoehne, Markus (2015). *Borders & Borderlands as Resources in the Horn of Africa*. UK: James Currey.
- Immigration and Citizenship Services (2024). *Visa Exemptions*. Tilgjengelig fra <https://www.evisa.gov.et/information/touristOnArrivalVisa>.
- International Crisis Group (2018, august). *Crisis Watch: Ethiopia*. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/crisiswatch/august-2018>.
- IOM (2023, september). *Displacement Tracking Matrix - Ethiopia*. Le Grand-Saconnex: IOM. Tilgjengelig fra <https://dtm.iom.int/ethiopia>.
- Jemal, Kedir (2023). *Religion and Conflict in Dire Dawa: Intercommunal Tensions and Opportunities for Peace*. Nairobi: Rift Valley Institute. Tilgjengelig fra <https://reliefweb.int/report/ethiopia/religion-and-conflict-dire-dawa-intercommunal-tensions-and-opportunities-peace>.
- Landinfo (2016, 12. desember). *Somalia: Lavstatusgrupper*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra https://landinfo.no/asset/3476/1/3476_1.pdf.
- Landinfo (2017, 6. mars). *Etiopia: ONLF i Somali-regionen og reaksjoner fra myndighetene*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/03/Etiopia-ONLF-i-Somali-regionen-og-reaksjoner-fra-myndighetene.pdf>.
- Landinfo (2020, 31. januar). *Etiopia: Folkeregistrering og ID-dokumenter*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2020/02/Etiopia-temanotat-Folkeregistrering-og-ID-dokumenter-31012020.pdf>.
- Landinfo (2024, 7. mars). *Somalia: Awdal-regionen, Gadabursi-klanen og oppslutning om Somaliland*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2024/03/Somalia-respons-Awdal-Gadabursi-klanen-og-oppslutning-om-Somaliland-07032024.pdf>.
- OCHA (2018, 20. juni). *Ethiopia: Oromia – Somali Conflict-Induced Displacement - Situation Report No. 4*. Tilgjengelig fra <https://reliefweb.int/report/ethiopia/ethiopia-romia-somali-conflict-induced-displacement-situation-report-no-4-20-june>.
- Rift Valley Institute (2018, februar). *Expectations and belonging in Dire Dawa - Drivers, dynamics and challenges of rural to urban mobility*. Nairobi: Rift Valley Institute. Tilgjengelig fra https://riftvalley.net/wp-content/uploads/2018/07/Expectations-and-belonging-in-Dire-Dawa-by-Dereje-Feyissa-RVI-2018_0.pdf.
- SEM (2017, 31. mai). *Focus Somalia: Clans und Minderheiten*. Bern: SEM. Tilgjengelig fra <https://www.sem.admin.ch/dam/data/sem/internationales/herkunftslander/afrika/som/SOM-clans-d.pdf>.
- Shaban, Abdur Rahman (2019, 12. september). *Djibouti airlifts citizens from Dire Dawa, affirms ties with Ethiopia*. *Africa News*. Tilgjengelig fra <https://www.africanews.com/2018/08/08/djibouti-airlifts-citizens-from-dire-dawa-affirms-ties-with-ethiopia/>.
- UN Habitat (2008). *Ethiopia: Dire Dawa Urban Profile*. Nairobi: UN Habitat. Tilgjengelig fra <https://unhabitat.org/sites/default/files/download-manager-files/Ethiopia%20Dire%20Dawa%20Urban%20Profile.pdf>.

Muntlige kilder

Kilde A, lokal ressursperson (tilhørende Dulbahante-klanen), møte i Dire Dawa, 15. november 2023, samt e-post 28. november 2023 og 16. januar 2024

Kilde B, Issa-klanleder, møte i Dire Dawa, 15. november 2023

Kilde C, leder for et kebele-kontor i Dire Dawa by (etnisk somalier), møte i Dire Dawa, 15. november 2023

Kilde D, lokal ressursperson (tilhørende Gadabursi-klanen), møte i Dire Dawa, 15. november 2023

Kilde E, fransklærer, møte i Dire Dawa, 15. november 2023, samt e-post av 29. november 2023

Kilde F, lokal ressursperson (tilhørende Issa-klanen), møte i Dire Dawa, 15. november 2023, samt e-post av 13. og 14. desember 2023

Kilde G, lokal ressursperson (etnisk somalier), møte i Djibouti, 17. november 2023

Kilde H, lokal ressursperson (etnisk somalier), møte i Djibouti, 19. og 20. november 2023

Kilde I, etiopisk jurist med inngående kjennskap til etiopisk forvaltning og statsborgerskapslovgivning, møte i Addis Abeba, 13. november 2023

Kilde J, lokal ressursperson fra Dire Dawa, e-post av 5. november 2023

© Landinfo 2024

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.